

Referens

Elise Ekmen

Elise.ekmen@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Yttrande över remiss - Skärpta straff för brott i kriminella nätverk (SOU 2021:68)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner yttrandet och översänder det som Botkyrka kommuns svar på remiss SOU 2021:68 Skärpta straff för brott i kriminella nätverk.

Sammanfattning

Regeringen beslutade att utse en särskild utredare för att överväga en rad straffrättsliga åtgärder mot brott i kriminella nätverk.

Under rubriken ”Ärendet” finns förslagen presenterade i korthet.

Kommunledningsförvaltningen tillstyrker förslagen i stort, men med vissa synpunkter gällande utvalda förslag som redovisas i kommande avsnitt.

Ärendet

Botkyrka kommun har givits tillfälle att yttra sig över förslag till Skärpta straff för brott i kriminella nätverk (SOU 2021:68).

Utredaren har fått i uppdrag från regeringen att överväga en rad straffrättsliga åtgärder mot brott i kriminella nätverk. Syftet med uppdraget var att säkerställa att det straffrättsliga regelverket är effektivt och att det återspeglar allvaret i brottslighet med koppling till kriminella nätverk.

Förslag i detta betänkande innebär i korthet följande:

- Straffen för grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, rån, utpressning respektive grov utpressning skärps.
- Kvalifikationsgrunder införs för grov allmänfarlig ödeläggelse.

- Vid bedömningen av ett brotts straffvärde ska det särskilt beaktas om ett numerärt överläge utnyttjats.
- Det ska vid bedömningen av straffvärdet anses synnerligen försvårande om ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person har innefattat användning av skjutvapen eller sprängämnen och begåtts på allmän eller liknande plats. Detsamma ska gälla om angreppet haft bakgrund i en konflikt mellan grupper i vilken skjutvapen eller sprängämnen använts, eller varit ägnat att framkalla en konflikt av sådant slag.
- Straffbestämmelsen avseende människoexploatering utvidgas till att omfatta utnyttjade av någon i brottslig verksamhet.
- En ny straffbestämmelse införs som kriminaliserar att involvera personer under 18 år i brottslig verksamhet.
- Straffet skärps för försäljning av narkotika och för befattning med narkotika som är avsedd att säljas.
- Beställning av narkotika för eget bruk kriminaliseras såsom försöksbrott.
- En presumtion för häktning ska gälla vid misstanke om brott med ett minimistraff om fängelse i ett år och sex månader i stället för som i dag två års fängelse.
- Återfall i brott ska i ökad utsträckning leda till strängare straff.

Kommunledningsförvaltningens övergripande synpunkter på remiss – Skärpta straff för brott i kriminella nätverk (SOU 2021:68)

Botkyrka kommun ska enligt den politiska plattformen för Botkyrka 2019 – 2022 göra allt i sin makt för att motverka de kriminella organisationerna och den kriminalitet som påverkar Botkyrkaborna. Det innebär även att Botkyrka kommun generellt är positivt inställda till förslag och åtgärder som går i linje med detta ändamål.

Utredaren har inte grundat betänkandet på vilka brottspreventiva effekter som de skärpta straffen kan tänkas få, exempelvis i form av minskad brottslighet eller ökad trygghet. Förslagen om straffskärpningarna har i stället haft sin utgångspunkt i principerna om proportionalitet och ekvivalens i relation till problembilden och vårt övriga straffsystem. Utifrån den aspekten ställer kommunledningsförvaltningen sig neutrala till förslagen om att höja straffen för nämnda brott. Kommunledningsförvaltningen är inte helt övertygade om att samtliga straffhöjningsförslag är proportionerliga, men ser vikten av signalvärdet som en ökning av strafflängden ger. Kommunledningsförvaltningen ställer sig i stort positiva till de nya kvalifikations- och straffskärpningsgrunder som föreslås då det ger en tydligare vägledning i straffbestämmelserna. Kommunledningsförvaltningen

ställer sig även positiva till att utvidga straffbestämmelsen ”människoexploatering” till att omfatta utnyttjade av någon i brottslig verksamhet, samt ställer sig positiva till införandet av ny straffbestämmelse kring främjande av ungdomsbrottslighet. Kommunledningsförvaltningen ser kriminaliseringen av försök till eget bruk som rimlig i förhållande till Sveriges övriga narkotikapolitik. Även de utvidgade presumtionsreglerna för häktning bedöms i sig som rimliga i förhållande till de brott som kommer träffas av den nya utvidgningen.

Problematisering och mer specifika synpunkter kring utvalda förslag lämnas nedan.

8.4.5, 8.4.6 & 8.4.8 Förslag: Strängare straffskalor för grovt olaga tvång, grovt olaga hot & grov utpressning

Utifrån medvetenheten om att kriminella grupperingar utövar vålds- och hotbrottslighet, och använder sig av det våldskapital som de härigenom besitter som ett verktyg i deras övriga brottslighet ser kommunledningsförvaltningen det som angeläget att samhället genom stränga reaktioner speglar hur allvarligt man ser på denna typ av brottslighet.

Mot bakgrund av att man kunnat se en ökning av antalet anmälda personrån under de senaste åren där brottsoffer i allt högre grad är barn, ser vi det som relevant och proportionerligt att skärpa straffen för personrån.

Huruvida ytterligare skärpta minimistraff på över 30 % för just grovt olaga hot och grovt olaga tvång bedöms motiverat utifrån utvecklingen av brottsstatistiken för dessa brott är dock kommunledningsförvaltningen tveksamma till. Detta då man i utredningen presenterar att man under den senaste tioårsperioden inte kunnat se att grovt olaga tvång och grovt olaga hot skulle ha ökat i omfattning enligt brottsstatistiken. Om allmänheten inklusive rättsväsendet idag ser på dessa brott som allvarligare än man tidigare gjort anser dock kommunledningsförvaltningen att det fortfarande finns anledning till att den inställningen avspeglar sig i ett skärpt straffvärde. Vid en höjning av ministrattet för grovt olaga hot anser kommunledningsförvaltningen, i likhet med utredning, att det även är behövligt att straffmaximum för olaga hot som inte är grovt höjs.

När det övervägs vilken höjning som kan komma i fråga för respektive enskild brottstyp måste det göras en jämförelse med straffskalan för andra brottstyper på motsvarande nivå. Utifrån hur straffskalorna ser ut i dagsläget så skulle minimistraffet för grov utpressning efter denna straffskärpning som föreslås inte fortsättningsvis understiga miniminivån för tillexempel

grovt övergrepp i rättssak och våldtäkt, som tidigare bedömts som allvarigare och för vilka i dagsläget är fängelse i lägst två år. Mot den angivna bakgrunden är kommunledningsförvaltningen inte övertygande om att det är proportionerligt att minimistraflet placeras på samma nivå som det som för närvarande gäller för våldtäkt och grovt övergrepp i rättssak. Förslaget blir dock mer proportionerligt om förslaget om att höja straffen för våldtäkt fastställs. Vid en höjning av ministraflet för grov utpressning anser kommunledningsförvaltningen, i likhet med utredning, att det även är behövligt att straffmaximum för utpressning som inte är grovt höjs.

8.5.2 Förslag: Införa kvalifikationsgrunder för grov allmänfarlig ödeläggelse

Kommunledningsförvaltningen är positivt inställda till att kvalifikationsgrunder införs för att ge bättre vägledning om omständigheter som särskilt ska beaktas vid bestämmelsens tillämpning. Kommunledningsförvaltningen har inga ytterligare synpunkter på detta förslag.

8.6.3 Förslag: Det bör särskilt beaktas att ett numerärt överläge har utnyttjats vid bedömningen av ett brotts straffvärde

Kommunledningsförvaltningen är positivt inställda till att det ska ses som särskilt allvarligt och försvårande om de tilltalade utnyttjat ett numerärt överläge i förhållande till brottsoffret än motsvarande gärning utövats av en ensam person. Kommunledningsförvaltningen har inga ytterligare synpunkter på detta förslag.

8.6.4 Förslag: Att det vid bedömningen av straffvärdet ska anses synnerligen försvårande om ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person har innefattat användning av skjutvapen eller sprängämnen och begåtts på allmän eller liknande plats samt om angreppet haft bakgrund i en konflikt mellan grupper i vilken skjutvapen eller sprängämnen använts, eller varit ägnat att framkalla en konflikt av sådant slag

Kommunledningsförvaltningen är positivt inställda och ser det som angeläget att det ska anses som synnerligen försvårande om angrepp med skjutvapen eller sprängämnen har begåtts på allmän plats.

Ställningstagandet görs utifrån bakgrunden av ökat antal skjutningar, sprängningar och att det blivit vanligare uppgörelser av dessa slag sker på allmänna platser vilket påverkar tryggheten i stort samt innebär risk för utomstående att drabbas. Samma ställningstagande gäller även för om angreppet haft bakgrund i gängrelaterade konflikter eller varit ägnat att framkalla sådan konflikt, då vi liksom utredningen ser att detta kan medföra upptrappning av våld, hämndaktioner, nya konflikter och i sin tur ytterligare mänskligt lidande utöver den enskilda brottsgärningen.

Utredaren föreslår att individen som gör sig skyldig till att ha ägnat att framkalla en konflikt av ovanstående slag inte behöver ha haft ett syfte att framkalla en sådan konflikt, utan att det bör räcka med att gärningen objektivt har varit av sådant slag att den typiskt sett riskerar att framkalla en konflikt som inbegriper användning av skjutvapen eller sprängämnen. Enligt kommunledningsförvaltningen tycks detta vara något vagt beviskrav då detta även kan tänkas kunna appliceras på gärningar som inte varit ägnat att göra det eller skulle ha resulterat i det. Kommunledningsförvaltningen ser risk för att man utifrån de vaga beviskraven kan träffa personer och dra bestämmelsen längre än vad som är ändamålsenligt.

9.3.3 Förslag: Att utvidga straffbestämmelsen avseende människoexploatering till att omfatta utnyttjade av någon i brottslig verksamhet

Kommunledningsförvaltningen är positivt inställda till att utvidga straffbestämmelsen att omfatta även denna typ av utnyttjande utifrån att man då kommunicerar samhällets ställningstagande om att detta är förkastligt och i större mån hålla personer ansvariga för att rekrytera och utnyttja unga i brottslighet.

Kommunledningsförvaltningen vill även belysa att denna förstärkning av skyddet för unga att inte dras in i narkotikahandeln går i linje med barnkonventionens artikel 33 som sedan 1/1 2020 är svensk lag och som bland annat säger att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder, inklusive lagstiftningsåtgärder för att skydda och för att förhindra att barn utnyttjas i den olagliga framställningen av och handeln med narkotika. Kommunledningsförvaltningen delar uppfattningen om att rekryteringen till kriminalitet dock sällan handlar om en formell rekrytering utan snarare något man succesivt involveras och slussas in i, ofta i samråd med andra i samma åldersspann. Detta i relation till den tystnadskultur som överlag råder i dessa miljöer lär innebära att rättsväsendet betraktar individer som målsäganden där individerna själv inte identifierar sig med att vara det och/eller inte vill medverka i utredningen vilket kan medföra svårigheter

gällande straffansvar, utredningsarbete och bevisning.

Kommunledningsförvaltningen ser även en risk att detta kan skapa oro hos de som definieras som målsäganden att råka ut för repressalier i samband med rättsprocessen.

Kommunledningsförvaltningen anser att man bör införa bestämmelsen, men vill belysa behovet av att ta hänsyn till och ha beredskap utifrån följande omständigheter.

9.3.4 Förslag: Kriminalisering av att involvera personer under 18 år i brottslig verksamhet

Kommunledningsförvaltningen är positivt inställda till denna nya bestämmelse för att likhet med utvidgandet av bestämmelsen av människoexploatering kunna hålla tongivande aktörer ansvariga för involverande av unga personer i brottslighet.

Precis som nämns tidigare i remissvaret börjar brott även begås utifrån att unga personer gemensamt och i samråd tar initiativ till att begå brott tillsammans. Utifrån det vill kommunledningsförvaltningen betona vikten av ansvarsfrihetsregeln för att undvika att straffbestämmelsen även omfattar situationer som inte bedöms rimligt utifrån ringa skillnader i ålder, utveckling eller maktförhållandet mellan de involverade parterna.

10.6.2 Förslag: Straffskärpning avseende försäljning av narkotika och befattning med narkotika avsedd att säljas

Kommunledningsförvaltningen anser att en del i att motverka den övergripande gängrelaterade kriminaliteten och skjutningarna är att motverka narkotikahandeln. Med hänsyn till de skadeverkningar narkotikahandeln har på samhället är det proportionerligt att man genom skärpt straffrättslig lagstiftning förmedlar att samhället ser strängt på illegal narkotikaförsäljning.

Storleken på straffhöjningarna bör stå i relation till den befintliga straffskalan och i regel inte ske i alltför stora steg.

Kommunledningsförvaltningen är dock inte övertygade om att denna straffhöjning går i linje med utredningens inledande utgångspunkter för hur straffskalorna ska skäras (avsnitt 8.4.3). Kommunledningsförvaltningens tveksamhet grundas i att förslaget om att skärpa minimistraffet från dagens straff på 14 dagars fängelse till sex månaders fängelse innebär en procentuell ökning på över 1000 %. Ministraffet kommer även träffa individer som gjort sig skyldiga till enstaka försäljning av en mindre mängd,

och kommunledningsförvaltningen ser tveksamt på om det är proportionerligt.

Till problematiseringen hör, vilket utredaren konstaterat i betänkandet, att det ofta är unga personer som står för denna typ av brottslighet och därmed i stor utsträckning är den målgrupp som kommer lagföras för detta brott. Straffverkställigheten riskerar därmed att medverka till att dessa unga vuxna som får fängelsestraff befäster en kriminell identitet och knyter kontakter med andra kriminella, vilket utredaren själv lyfter kan öka risken för fortsatt brottslighet.

10.6.4 Förslag: De osjälvständiga brottsformerna avseende innehav och annan befattning med narkotika förutom bruk ska kriminaliseras

Beställning av narkotika för eget bruk kriminaliseras såsom försöksbrott. Syftet uppfattas vara att bekämpa själva narkotikaförsäljningen på nätet. Förslaget tycks dock riktas mot enskilda narkotika konsumenter, inte de kriminella som organiserar handeln på nätet. Kommunledningsförvaltningen ser dock att förslaget går i linje med den övriga repressiva narkotikapolitik som Sverige redan representerar och driver, det vill säga både hantering och egen konsumtion är förbjudet. Förslaget bedöms därför som rimligt i förhållande till redan befintlig lagstiftning för att, liksom vid kriminaliseringen av narkotikamissbruket, fortsatt signalera ett kraftigt avståndstagande från samhällets sida mot all hantering av narkotika.

11.4.2 Förslag: Strängare straff för återfall i brott.

Att en individ som upprepade gånger fortsätter begå likartad brottslighet får möta strängare reaktioner än den som för första gången döms för brott anser kommunledningsförvaltningen överlag som rimligt. Men vad gäller om strängare straff för återfall i kriminalitet är förenlig med principerna om proportionalitet och ekvivalens är det av intresse att diskutera huruvida den tidigare brottsligheten gör den senare allvarligare. Det tycks vara den tilltalades kriminella livsstil som klandras och inte det enskilda brottet. Relaterat till återfall i brott vill kommunledningsförvaltningen belysa att bryta med en kriminell livsstil är en uppbrotsprocess som de flesta behöver stöd i. I dagsläget finns det individer som efterfrågar stöd för att bryta med kriminalitet och förebygga återfall, men som inte får det. Om personer ska straffas hårdare för återfall i brott bör vi även inom flera instanser bli bättre på att erbjuda det stöd och/eller skydd som individer som vill bryta med kriminella miljöer och/eller grupperingar faktiskt behöver. Kommunledningsförvaltningen ser exempelvis att statliga myndigheter

behöver avsätta resurser för att bistå lokala aktörer i hantering av avhopparverksamhet samt att samverka med kriminalvården, sjukvården och arbetsförmedlingen är central att utveckla.

12.4.2 Förslag: Presumtion för häktning i vid misstanke om brott med ett minimistraff om fängelse i ett år och sex månader i stället för som i dag två års fängelse.

I förhållande till de brott som kommer träffas av utvidgningen och den påverkan det kan ha på målsägande och utredningsarbetet att individer som är misstänkta för dessa brott rör sig på fri fot ser kommunledningsförvaltningen det som rimligt att utvidga presumtionen, oavsett om dessa brott har begåtts inom ramen för kriminella nätverk eller inte.

Kommunledningsförvaltningen vill dock framhäva att det på flera håll förmedlats att det råder platsbrist på svenska häkten och anstalter. Platsbristen ökar risken för konflikter mellan de intagna och med personal. Sveriges häkten har kritiserats av människorättsorganisationer och FN för att ha inhumana förhållande och för långa häktningstider, speciellt gällande unga brottsmisstänkta. Även om detta delvis kan motverkas av de tidsgränser för häktning som införts i år ser kommunledningsförvaltningen denna aspekt som särskilt relevant då utvidgandet av denna presumtion kan komma att träffa många unga i och med att rån är ett förhållandevis vanligt brott bland unga.

Kommunledningsförvaltningen betonar därmed behovet av att utökade häktningmöjligheter sker parallellt med en utveckling av de svenska häktena och anstalterna.

14.2 Resurs- och konsekvensanalys

Utredaren beräknar att förslagen kommer medföra utökade kostnader för Kriminalvården, men inga större kostnadsökningar för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten eller domstolarna än vad som ryms inom befintliga anslag. Betänkandet innefattar förslag om ytterligare kriminalisering, vilket är en synnerligen kostnadskrävande metod, inte minst med hänsyn till de rättssäkerhetskrav som omgärdar processen. Då antalet gärningar som beläggs med straff ökar bör rättsväsendet tillföras ökade resurser i motsvarande mängd för att klara av den eventuellt ytterligare belastning som kriminaliseringen innebär utan att andra förseelser behöver prioriteras ner.

Utredaren beskriver även att skärpta straff mot narkotikaförsäljning i ett kort perspektiv kan riskera att trappa upp våldsanvändningen bland de aktörer som är aktiva på marknaden. Detta går i linje med

kommunledningsförvaltningens uppfattning om att större polisiära ingripanden skakat om och skapat stor rörelse i den kriminella miljön. Dessa skärpta straff kan därför behöva mötas av ökad beredskap från exempelvis Polismyndigheten, vilket innebär ökad belastning.

Med detta är det även högst troligt att allt fler personer vill bryta en kriminell livsstil och det blir än mer viktigt att resursstärka kommuner och andra berörda aktörer till att ha kunskap, beredskap och förutsättningar att kunna erbjuda stöd, hjälp och skydd för personer som vill lämna den kriminella kontexten.

Generella höjningar av straffen innebär även mer ingripande för ungdomar i form av utökad ungdomstjänst, ungdomsvård, ungdomsövervakning och längre sluten ungdomsvård, vilket i sin tur innebär ökad belastning och kostnader för både Statens institutionsstyrelse (SiS), kommuner och i sin tur socialtjänsterna. Man har i utredningen inte kunnat beräkna vad dessa kostnadsökningar skulle kunna bli. Kommunledningsförvaltningen vill dock framhålla vikten att även kommuner och SiS får ökade resurser i motsvarande mängd som den ökade belastningen kan komma att innebära.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut att yttra sig över denna remiss medför inga ekonomiska konsekvenser.

Förslagen i utredningen förväntas dock leda till ekonomiska konsekvenser för Botkyrka kommun, främst i form av personalresurser och kostnader för insatser som redovisats ovan.

Bilagor

SOU 2021:68

Expedieras till:

Justitiedepartementet
Pernilla Vera Jr., trygghets- och säkerhetsdirektör
Sofi Hermansson, enhetschef
Elise Ekmen, Samordnare mot kriminalitet

Leif Eriksson
Kommundirektör

Pernilla Vera Jr
Trygghets- och säkerhetsdirektör

§ 207

Yttrande över remiss - Skärpta straff för brott i kriminella nätverk (SOU 2021:68) KS/2021:00543

Beslut

Kommunstyrelsen godkänner yttrandet och översänder det som Botkyrka kommuns svar på remiss SOU 2021:68 Skärpta straff för brott i kriminella nätverk.

Sammanfattning

Regeringen beslutade att utse en särskild utredare för att överväga en rad straffrättsliga åtgärder mot brott i kriminella nätverk. Under rubriken "Ärendet" finns förslagen presenterade i korthet. Kommunledningsförvaltningen tillstyrker förslagen i stort, men med vissa synpunkter gällande utvalda förslag som redovisas i kommande avsnitt. Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i tjänsteskrivelse 2021-10-27.

Politisk motivering

Botkyrkas politiska ledning ställer sig positiv till förslagen. Ledningen vill dock understryka vikten av stärkta resurser till samtliga samhällsinsatser som beivrar de kriminella nätverken. Detta avser exempelvis våldsprevention, samverkansstrukturer och avhoppbarverksamhet. I detta arbete är det avgörande att utgå från platsens förutsättningar och problem för att skapa förutsättningar för samverkan mellan myndigheter och kommun.

Propositionsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är ordförandeförslaget. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Expedieras till:

Justitiedepartementet
Pernilla Vera Jr., trygghets- och säkerhetsdirektör
Sofi Hermansson, enhetschef – KLF
Elise Ekmen, samordnare mot kriminalitet